

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD, 1934 GODINE

KNJIGA I

XII REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 19 MARTA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

Potpretsednik

Dr. UROŠ KRULJ

Sekretar

ASIM ALIBEGOVIĆ

Prisutni su g. g. Ministri: Ministar bez portfelja dr. Dragutin Kojić, Ministar trgovine i industrije i zastupnik Ministra šuma i rudnika Juraj Demetrović.

POČETAK U 17,15 ČASOVA

SADRŽAJ:

1 — Čitanje i usvojenje zapisnika XI redovnog sastanka;

2 — **Dnevni red:** 1) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o sporazumu postignutom između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije o pristupanju pregovorima za reviziju ugovora o trgovini i plovidbi od 14 jula 1924 godine i njegovog dopunskog sporazuma od 25 aprila 1932 god. kao i o izmeni njihovih otkaznih rokova; 2) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o protokolu uz trgovinski sporazum od 29 jula 1933 god., usvojenom razmenom nota od 14 septembra 1933 god. u Berlinu, između naše Kraljevine i Republike Nemačke. — Oba ova zakonska predloga primljena su u načelu, pojednostima i konačno.

Govornici: Izvestilac Milan Popović, Ministar trgovine i industrije Juraj Demetrović.

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Otvaram XII redovnu sednicu Senata Kraljevine Jugoslavije. — Molim gospodina sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Asim Alibegović čita zapisnik XI redovnog sastanka.

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Ima li, gospodo, ko šta da primeti na zapisnik prošle sednice? (Nema.) Ne javlja se niko za reč. Pošto primedaba nema, zapisnik se prima i overovljuje.

Prelazimo, gospodo, odmah na dnevni red. Prva tačka dnevnog reda je: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o sporazumu postignutom između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije o pristupanju pregovorima za reviziju ugovora o trgovini i plovidbi od 14 jula 1924 godine i njegovog dopunskog sporazuma od 25 aprila 1932 godine, kao i o izmeni njihovih otkaznih rokova. — Molim gospodina izvestioca Odbora da pročita izveštaj.

Izvestilac Milan L. Popović čita:

Beograd, 15 marta 1934 god.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
BEOGRAD

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o sporazumu postignutom između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije o pristupanju pregovorima

za reviziju ugovora o trgovini i plovidbi od 14 jula 1924 godine i njegovog dopunskog sporazuma od 25 aprila 1932 godine, kao i o izmeni njihovih otkaznih rokova, proučio je na svojoj sednici od 14 o. m. ovaj zakonski predlog, i našao je da je on koristan, jer omogućuje razmenom pisama između našeg poslanika u Rimu i državnog potsekretara Kraljevine Italije u Ministarstvu inostranih poslova na svaki način nov sporazum, pošto Kraljevina Italija insistira na tome da ne otkazujemo ni mi, ni ona dosadašnji ugovor.

Odbor je uvideo da time dobijamo u vremenu da se završe pregovori između tih dveju zemalja i da se zaključi konačni trgovinski ugovor, koji je sa ovom našom susednom državom i našim najistaknutijim privrednim partnerom i neophodno potreban i koristan po međusobne interese.

Stoga je Odbor jednoglasno primio ovaj zakonski predlog u načelu i u poedinostima, i moli Senat da ga izvoli usvojiti u redakciji onako, kako ga je primila i Narodna skupština.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio senatora g. Milana L. Popovića.

Sekretar,

Milan L. Popović, s. r.

Pretsednik Odbora,

Dr. Bogdan Gavrilović, s. r.

Članovi:

Miloje Ž. Jovanović, s. r.

Krsta Radovanović, s. r.

Jovo Banjanin, s. r.

Dr. Ž. Mažuranić, s. r.

Dr. J. Šilović, s. r.

Gospodo senatori! Narodna skupština uputila nam je, kao što ste iz izveštaja, koji sam malo čas pročitao, mogli videti, četiri predloga o međunarodnim ugovorima koji uvode u našoj trgovinskoj politici nove momente.

Ja ću vam, gospodo, ukratko izložiti bitnost i značaj tih konvencija po onom redu kako su nam one na rad upućene. Imamo sporazum sa Republikom Nemačkom u pogledu izvesnog kontingenta suvih šljiva i šarana. U pogledu izvoza pomenutih artikala postignut je između Nemačke i naše Kraljevine sporazum, da se razmena nota od 29 jula 1933 godine o uzajamnom priznavanju načela najvećega povlašćenja za promet robe dopuni i to: za šljive svih vrsta, sušenih ma na koji način, uz carinu od 10 rajhs maraka na 100 kgr. u količini, koja od dana privremene primene ovog sporazuma do 31 jula 1934 i kasnije od 1 avgusta svake godine do 31 jula iduće godine iznosi 8.000 tona. Vlada Rajha, sem toga, dozvolice uvoz naših šljiva sviju vrsta, sušenih ma na koji način, u ukupnoj težini od najmanje 80 kgr. slobodno od carine, uz kontrolu upotrebe, koje se izvoze u cilju proizvodnje pekmeza u preduzećima koja su udešena za prerađivanje voća u pekmez za trgovinu.

Naša Kraljevina može, sem toga, u mesecu novembru 1933 godine da uvozi u Nemačku žive i nežive, sveže i smrznute šarane uz ugovornu carinu od 30 rajhs maraka po najvećem povlašćenju uz uslove predviđene ovim naknadnim sporazumom i zaključnim protokolom. Vlada Rajha pristaje, da se taj kontingent uvoza u novembru 1933 poveća sa

2500 kgr. I naša i nemačka Vlada sporazumele su se, međutim, da se godišnji kontingent u vremenu od 31 avgusta 1933 godine do 31 jula 1934, koji odgovara 50% one količine, koja je prema službenoj nemačkoj uvoznoj statistici u vremenu od 1 avgusta 1932 do 31 jula 1933 uvezena iz Jugoslavije u nemačko carinsko područje, neće menjati, pošto je mesečni kontingent za novembar 1933 već povećan.

Za nas je, gospodo, danas od specijalnog značaja razvoj naših privrednih odnosa sa Nemačkom, posle Engleske na evropskom kontinentu najjačom izvoznikom zemljom. Razvoj nemačke spolne trgovine u poslednje vreme nije povoljan. Težnja za autarhijom, koja se sprovodi u nekim državama, obilježava se psihološki, ali je ona, kao reakcija, vrlo opasna po države i po privredu. Nemačka mora po svojoj privrednoj strukturi, koja se ne može menjati, uvoziti veliku količinu sirovina, koje ona mora plaćati svojim izvozom prerađene robe. Ako Nemačka želi da sačuva svoje stanovništvo ili da ga čak umnoži, mora ona veliki deo tog stanovništva zaposliti i izdržavati ga radom u cilju izvoza. To je glavni razlog zašto su i Vlada Rajha i privredni krugovi u Nemačkoj načelno protivni autarhiji. Sva težnja današnje Vlade Rajha upućena je u pravcu da se smanji broj nezaposlenih radnika, a ovaj se broj može smanjiti samo ako se oživi spolina trgovina u pogledu izvoza. Veliki naponi, koje kabinet g. Hitlera čini u korist smanjenja nezaposlenosti u Nemačkoj, ima za posledicu povećanje uvozne sirovine, koje Nemačka nema u dovoljnoj meri i zato ovaj uvoz, moći će se postići samo povećanjem izvoza, koji treba da stvori devize.

Nemačka je već prema strukturi svoje privrede skroz na skroz industrijska zemlja, upućena na izvoz svojih fabrikata, pa je već stoga eventualnost neke nemačke autarhije potpuno neostvarljiva.

U pogledu pravca u kome se kreće nemačka spolina trgovina, možemo s punim pravom konstatovati, da je nemačka spolina trgovina u istini svetska trgovina, jer je ona rasprostranjena na sve kontinente sveta i nema valida države u kojoj nemačka roba nije našla svoj plasman. Nije bez interesa, gospodo, bar sumarno uporediti razvoj spolne trgovine između naše Kraljevine i Republike Nemačke. Izvoz artikala iz naše Kraljevine u Nemačku bio je jedne godine, i to 1921 god., veći od uvoza. Svih ostalih godina naša je spolina trgovina sa Nemačkom bila osjetljivo pasivna i ta je pasiva u sveukupnoj sumi dostigla jednu enormnu cifru od tri hiljade i tri stotine miliona dinara.

Naša je zemlja prema tome bila za Nemačku jedno potrošačko područje od velikog značaja i zato moramo nastojati, da i Nemačka postane isto tako dobar kupac naše robe, kakav smo mi dobar potrošač njenih industrijskih artikala. Nemačka ima doduše, u tom pogledu izvesnu prednost, jer su njeni artikli izvan međunarodne konkurencije, dok naprotiv, naša zemlja raspolaže većinom onim proizvodima za izvoz koje Nemačka može da nabavi ne samo od nas, nego u mnogim evropskim, pa čak i prekookeanskim zemljama, što ona najvećim delom čini. Ipak bi i pored sveg tog mogla Nemačka da olakša produ naših izvesnih artikala, kao na pr.: jaja, živine, svežeg i suvog voća i t. d. U poslednje vreme Vlada Rajha otežavala je raznim merama tu produ. Da vidite, gospodo, kako se naša spolina trgovina sa Nemačkom cifarski razvijala za poslednjih

šest godina.

Naša je država izvozila u Nemačku godine 1928 142.162 tone za nekih dinara 779.447.— što procentualno iznosi 12,10., 1929 godine 127.813 tona za dinara 675.131.— ili procentualno 8,52.—, 1930 godine spao je izvoz na 98.845 tona ili dinara 790.726 ili u procentima 11,66.—, 1931 godine bio je izvoz pao na 99.826 tona ili dinara 543.305.— ili procentualno 11,31.—, 1932 godine iznosio je izvoz 114.654 tone ili din. 344.763.— ili u procentima 11,28.—. Najzad 1933 godine popeo se izvoz na 202.287 tona ili dinara 470.679.— što iznosi u procentima 13,94.—.

U pogledu uvoza opaža se takode nazadovanje. Tako 1928 godine naš uvoz iznosio 124.446 tona ili dinara 1 milion 66 hiljada ili 13,61%; 1929 godine 188.962 tone ili din. 1.188.000.— ili 15,64%; 1930 godine 272.538 tona ili din. 1.221.420.— što u procentima iznosi 17,55; 1931 godine 223.460 tona ili din. 525.000.— što u procentima iznosi 19,28%; 1932 godine 170.540 tona ili din. 506.000.— što u procentima iznosi 17,71. Najzad 1933 godine 113.298 tona ili din. 379.244.— što u procentima iznosi 13,16.

Naš trgovinski bilans, prema tome, iznosi na videlo jednu pasivu i to: godine 1928 dinara 287.062; godine 1929 dinara 612.939.—; godine 1930 dinara 430.694.—; godine 1931 din. 382.103.—; godine 1932 din. 161.662.—; i najzad godine 1933 pokazuje aktivu od dinara 91.435.—.

Ja imam ovde statističke podatke o izvozu naših artikala u Nemačku za poslednje tri godine. Oni su vrlo interesantni za privredne stručnjake, pa Vas ja, gospodo, neću zamarati navodeći za sve artikale statističke podatke. Spomenuću samo jedan artikal o kome je postignut naknadni sporazum između Vlade Rajha i naše države u ovim konvencijama o kojima sada diskutujemo, a to su šljive, sveže i suve, od kojih smo u godini 1932 izvezli od prilike 22.000 tona i dobili za to skoro 65.000.000.— dinara. Već 1933 godine mi smo uspeli na izvezemo još više te robe i to 26.500 tona i dobili smo za tu prodatu robu 93.000.000.— dinara. Ne samo što smo izvezli veću količinu, nego smo još uz to uspeli da tu prodatu robu još i skuplje prodamo. To je nesumnjivo uspeh, kad se zna da smo zbog konjunktуре, koja je vladala 1933 godine, morali da jevtinije prodajemo ono što smo izvezli.

Ovaj uspeh postignut je, nesumnjivo, i ovim aranžmanom, koji je sklopljen između naše Države i Nemačke i koji je stavljen na dnevni red da bismo ga i mi, gospodo, primili.

Još jednu prednost želim da istaknem u ovom sporazumu, a to je, da su suve šljive, koje mi izvozimo, a koje služe za preradu u pekmez, oslobodne svake carine. Bilo bi nesumnjivo još bolje, da nam je omogućeno da te suve šljive mi sami preradimo za pekmez u našoj Državi i da izvozimo pekmez u Nemačku, ali za sada, izgleda, nije bilo moguće izvojevati od našeg partnera veću količinu od 65%. Ali ja se nadam, da će pregovori, koji se baš ovog časa vode između predstavnika Vlade Rajha i naše Države, dovesti do definitivnog ugovora, i da će naše trgovinske odnose sa Nemačkom podići na pravu meru i nadoknaditi ono, što se u prvi mah i privremeno postiglo ovim sezonskim aranžmanima. Ja sam uveren, da će naročito predstavnici Rajha, koji se nalaze u Beogradu, uvideti potrebu nove privredne orijentacije na koju je upućena Nemačka ne samo u svetskoj trgovini, nego i u svojoj spolnoj

trgovini prema Jugoslaviji. Između Nemačke i Jugoslavije nema, gospodo, stvarno komplikovanih problema, ni sa političkog, ni sa ekonomsko-privrednog gledišta. I ja sam uveren da će Jugoslavija, naročito danas, posle svega onoga što se svršilo u Rimu, jamačno insistirati da se na konferencijama u Beogradu nađe formula koju će i predstavnici Rajha moći prihvatiti i da će se između naših zemalja zaključiti trajan i koristan trgovinski ugovor, koji će i našim narodima dati mogućnosti za zblizenje. Nikakva politička pitanja ne mogu se trajno i sretno rešiti, dok se ne postigne sporazum privredne saradnje. Na tom se poslu baš u ovom trenutku radi i mi bismo bili srećni, kad bi taj cilj bio stvarno i postignut, kad bi između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke nastalo zblizenje koje se iskreno želi.

Nemačka je dosada vrlo vidljivo i intenzivno održavala trgovinske veze sa Rumunijom na bazi kompenzacija. Činila je to i sa Bugarskom. Predstavnici Rajha imaće priliku, baveći se u našoj zemlji, da uvide da mi i po geografskom položaju i po kvalitetu svoje robe i ne manje po sposobnosti konkurencije naših sirovina, životnih namirnica i specijalno našeg duvana, možemo da pružimo bolje šance i da prema svom centralnom položaju na Balkanu možemo podići naš izvoz prema Nemačkoj na kudikamo veći stepen, no što je to slučaj danas.

Nemačka bi stoga morala bezuslovno da ima ovo na umu i da preko svojih predstavnika, koji sada baš o tome i vode razgovore u Beogradu, revidira svoj stav prema našoj zemlji u pogledu svoga uvoza. U poslednje vreme Nemačka je, kao što ste, gospodo, iz pročitanih statističkih podataka mogli videti, od dosta znatnih količina naših poljoprivrednih artikala uvozila vrlo malo ili tako reći skoro ništa. Tako na pr. naša pšenica, taj naš najvažniji izvozni artikal jedva je našao prođu i ako Nemačka u ovom artiklu ima upravo ogromnu potrebu. O ovim pitanjima moraće naši pregovorači voditi računa, i ja se nadam da će pregovori u Beogradu ne samo produžiti dosadanje trgovinske odnose sa Nemačkom, već da će predstavnici Vlade Rajha revidirati svoj dosadašnji stav prema našoj zemlji i da će se to prilikom zaključenja novog trgovinskog ugovora vidljivo i konkretno obeležiti.

Gospodo senatori, mi imamo sada još jednu konvenciju sa Kraljevinom Italijom o pristupanju pregovorima za reviziju ugovora o trgovini i plovidbi od 14 jula 1924 godine.

Vi znate, gospodo, da smo mi imali sa Italijom ugovor o trgovini i plovidbi i da je do ovog dopunskog sporazuma došlo stoga, što Kraljevina Italija nije bila zadovoljna sa dosadašnjim rezultatima trgovinskog ugovora sa nama.

Od svih zemalja sa kojima je Jugoslavija u trgovinskim odnosima Italija, kao najjači izvoznik iz Jugoslavije, zauzima prvo mesto. Pored srazmerno male teritorije, a velikog broja stanovništva, sasvim je prirodno da Italija nije u stanju da sama prehrani toliko stanovništvo, pa je Italija silom prilika prisiljena na uvoz u jačoj meri. Kako ona, s druge strane, ne obiluje ni sa kakvim drugim sirovinama — osim sa vodenim snagama — koje bi mogla da u jačoj meri iskorišćava i preraduje, to je njena proizvodnja u potpunoj zavisnosti, skoro 100 na 100, od uvoza sirovina. Zato je italijanski trgovinski bilans od uvek bio osuđen na pasivu i to na dosta veliku.

Ta se pasiva ranijih godina donekle pokrivala sa dosta jakim prometom stranaca, ali od kad je nastupila svetska privredna kriza, i promet stranaca je znatno opao.

Italijanska spoljna trgovina dostigla je vrlo velike razmere i po količinama i po vrednostima. Narocito u pogledu uvoza. Izvoz je, naprotiv, znatno zaostao za nekih 20—25%, što se jasno ogleda u velikoj pasivi trgovinskog bilansa. Najjači i najkarakteristicniji artikli italijanskog uvoza jesu: pamuk i pamučne sirovine, pšenica i drvo. Pamuk treba Italija za svoju razgranatu tekstilnu industriju, pšenicu za ishranu svog zivlja, a drvo za industriju i trgovinu. Kad se ovome dodaju još i proizvodi stocarstva, onda se ukupna suma, izdata za uvoz ove vrste artikala, penje na preko polovinu od vrednosti celokupnog uvoza. Među proizvodima, koje Jugoslavija plasira na italijanskim tržištima, stoka i stocni proizvodi, zatim živina i jaja predstavljaju najveću poziciju sa kojim proizvodima Jugoslavija predstavlja glavnog i najjačeg liferanta Italiji. U poslednje vreme javlja se na italijanskom tržištu tim nasim proizvodima jaka konkurencija iz Bugarske i Madžarske, čije je proizvode Italija iz politickih razloga počela da preferira pred našim.

Italija je, prema tome, već po svojoj privrednoj strukturi upucena na Jugoslaviju da u njoj pokrije jedan veliki deo, jer je na to primoravaju susedski odnosi i povoljne saobraćajne veze, a i sto je naša zemlja bogata baš u onim artiklima, koje Italija u većim količinama potrebuje. Tako je na pr. Italija vrlo oskudna u šumama i drvetu; te je usled toga jedna od najjačih srednje-evropskih uvoznica drveta, uvozeći u godinama normalnih prilika preko 1.500.000 tona drveta. Ta je činjenica vrlo važna za našu zemlju, koja je dosada u posleratnim godinama bila najveći i najjači izvoznik drveta u Italiju, snabdevajući skoro do 50% potrebu Italije sa drvetom. Poslednjih godina, međutim, taj uvoz počeo je donekle da popušta zbog jake konkurencije drugih država, naročito Rusije, koja se intenzivno pojavljuje na evropskim tržištima. Italijansko tržište drveta od tolike je važnosti po našu drvnu industriju, da ga se nipošto ne sme izgubiti; jer je ono najprirodnije i najbliže tržište na koje se naša trgovina već navikla i akomodirala ukusu i potrebi italijanskih potrošača. Slično je stanje i u pogledu stoke, živine i jaja, tih najvažnijih artikala izvoza u Italiju. Italija je zbog prenaseljenosti prinudena da sve svoje ograničene površine obradivog zemljišta iskoristi isključivo za proizvodnju žitarica, te je zbog toga njeno stočarstvo slabo i nikako u stanju da pokrije njene potrebe u mesu. Zbog toga je ona, posle Austrije, bila najjači kontinentalni uvoznik stoke u Evropi. Naše stočarstvo odgovara potpuno italijanskoj potrošačkoj publici, koja iz ekonomskih razloga i ne traži baš prvoklasne produkte.

S druge strane opet italijanski tekstilni proizvodi, koji sačinjavaju gro italijanskog izvoza u Jugoslaviju, ne mogu naći svoj plasman u zapadnim, takode industrijskim državama, već jedino u jugoistočnim stranama Balkana i u maloazijskim državama. Iz tih razloga Jugoslavija je važno tržište za Italiju, koje ona treba da tim više čuva, što sve zapadne industrijske države imaju tendenciju da se plasiraju takode u ovim krajevima, a preko nas i na dalekom istoku. Naša država je poslednjih godina stalno učestvovala na talijanskim izložbama uzoraka u

Milanu i Bariu, te je sistematskom propagandom, naročito pomocu našeg Zavoda za unapređivanje spoljne trgovine, učinila sve, da se njeni proizvodi sto bolje plasiraju i da ih i široke mase italijanske potrošačke publike što bolje upoznaju. Italija je međutim za propagandu svoje robe u našoj zemlji do sada učinila srazmerno vrlo malo i šteta je što ni do danas sa tom našom susednom državom i našim najistaknutijim privrednim partnerom nismo stvorili ni jugoslovensko-talijanski privredni komitet, kakav smo na primer stvorili sa Madarskom.

Ja mogu međutim sa radošću da konstatujem da je prošlih dana takav pokušaj u Beogradu učinjen, i da se na jednoj konferenciji za konstituisanje pokrenulo to pitanje jugoslovensko-italijanskog Privrednog komiteta i puno je nade i očekivanja da će do toga cilja i doći i da će se taj plan ostvariti. S obzirom na što bolje upoznavanje prilika i otklanjanje privrednih teškoća na koje nailazi plasman robe jedne i druge države, bilo bi potrebno i korisno za ob zemlje, da se kako u Milanu, tako i u Beogradu osnuje bar mešoviti privredni komitet, koji bi uzeo sve te poslove u svoje ruke i povećao razmenu dobara između obe susedne zemlje.

Razmena pisama između našeg poslanika u Rimu i državnog potsekretara Kraljevine Italije u Ministarstvu inostranih poslova omogućuje na svaki način nov sporazum, jer Kraljevina Italija insistira na tome, da ne otkazujemo ni mi ni oni dosadašnji ugovor 1 juna, nego tek 1 oktobra, ali s tim, da i taj otkaz stupi na snagu tek 1 decembra 1934 godine. Time će se nesumnjivo dobiti u vremenu da se završe pregovori i da se zaključi konačni trgovinski ugovor, koji će onda doći pred Narodno predstavništvo da ga ono odobri.

Kao što vidite, gospodo senatori, i ovim se sporazumom ide na to da se izbegne neugovorno stanje i da se dobije u vremenu u kome bi se zaključio konačni trgovinski ugovor, koji bi, po mom obaveštenju, mogao stupiti na snagu već 1 aprila o. g. Svi su uslovi dati da taj konačni sporazum posluži u našu korist i zato i ovu konvenciju, kao i onu sa Republikom Nemačkom, treba shvatiti i oceniti kao prilog našoj spoljnoj trgovini, i zato Vas, gospodo senatori, molim da izvolite obe ove konvencije primiti u istoj redakciji u kakvoj ih je usvojila Narodna skupština i uputila nama. (Odobranje).

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Pošto je g. izvestilac podneo izveštaj i o prvoj i o drugoj tački dnevnog reda, odnosno o oba ova zakonska predloga, to otvaram načelnu debatu. Imā reč gospodin Ministar trgovine i industrije.

Ministar trgovine i industrije i zastupnik Ministra šuma i rudnika Juraj Demetrović: Gospodo senatori, kao prva tačka na dnevnom redu nalazi se pred vama predlog Zakona o sporazumu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije. Kako je došlo i zašto je došlo do toga, u glavnim linijama izneo je već g. izvestilac i ja ne bi trebalo da dužim o tome predmetu. Ipak, gospodo, dopustite mi nekoliko reči još kao nadopunu u svrhu obaveštenja po tome pitanju da kažem.

Kraljevina Italija, početkom 1932 godine pristupila je sprovođenju novog sistema u svojoj privredi, koji je između ostaloga predviđao naročito unapređenje i razvoj stočarstva. Radi toga, na inicijativu Italije u 1932 godini bili su povedeni pregovori koji su doveli do Dopunskog sporazuma između Jugosla-

vije i Italije. Ovim sporazumom Italija je sebi obezbedila neophodan preduslov za unapređenje svoga stočarstva. Tada su naime revidirani stavovi italijanske uvozne carinske tarife za stoku.

Medutim kako se je tokom 1932 i 1933 godine ovo povećanje carina pokazalo kao nedovoljno, jer nije pružilo italijanskom stočarstvu onu zaradu, koja bi obezbedila veći zamah stočarskoj privredi, Italija je želela da osigura otvaranje novih pregovora sa Jugoslavijom u cilju ponovnog revidiranja carinskih stavova za stoku, inače bi u protivnom slučaju bila primorana da otkáže oba važeća ugovora, osnovni od 1924 i dopunski od 1932, na dan 1 juna 1933 godine, kada se stiče ugovoreno pravo na otkaz sa dejstvom od 6 meseci. Prema tome, ugovori bi prestali da važe, u slučaju otkaza, 1 decembra 1933 godine. Da bi se ovo izbeglo t. j. da ne dode do otkaza ugovora, Italija je predložila da se pristupi zaključenju sporazuma u vidu razmene nota, kojim bi se obe Vlade obavezale da naimenuju svoje delegacije za pregovore u cilju revizije tarifnog dela ugovora. U isto vreme, Vlade se obvezuju da neće pristupiti otkazu ugovora do 1 oktobra 1933, a ako ugovore tada otkážu, onda će dejstvo otkaza stupiti na snagu 1 decembra, dakle posle samo dva meseca. Na taj način mesto 6-mesečnoga otkaznog roka došao je 2-mesečni rok, ali je njihovo dejstvo u oba slučaja vezano za 1 decembar. Ovim se dobilo samo u vremenu za pripremu novih pregovora, a izbegao otkaz ugovora i stupanje u neugovorno stanje između ove dve zemlje.

Vlada Kraljevine Jugoslavije, da bi izbegla ulazak u neugovorno stanje sa Kraljevinom Italijom i eventualno, u slučaju svoga nepristanka na ovaj aranžman, primenu zabrana i ograničenja svoga uvoza u Italiju ili drugih kakvih mera koje bi njen izvoz ometale, prihvatila je ovaj predlog i pristupila razmeni nota u tomé smislu, u mesecu maju odnosno junu 1933 godine.

Ovaj sporazum sadrži dakle jedino odredbu o pristupanju pregovorima za reviziju tarifnog dela i o izmeni otkaznih rokova za ugovor o trgovini i plovidbi od 1924 g. i njegovog dopunskog ugovora od 1932 godine.

Medutim je docnije sklopljen i potpisan u Rimu 4 januara 1934 godine nov dopunski sporazum sa Kraljevinom Italijom, pa kako je on već podnet Narodnom pretstavništvu na rešavanje, to će biti u skoro vreme mogućnosti i prilike da se s tim pitanjem detaljnije pozabavimo i da se razmotri čitav trgovinski odnos između naše Kraljevine i Kraljevine Italije.

Toliko bi bilo potrebno, gospodo, da kažem o ovom prvom zakonskom predlogu.

Drugi zakonski predlog odnosi se na protokol uz trgovinski sporazum sklopljen između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke. Taj je predmet već bio pred Vama, kada je moj prethodnik g. dr. Šumenković iznesao sporazum sa Nemačkom o najvećem povlašćenju pred Narodno pretstavništvo, upravo 19 oktobra govorio je o tome u Senatu. On je opširno prikazao taj sporazum, koji se odnosi na kontingente koje smo dobili od Nemačke u pogledu izvoza naših šljiva i riba. Do toga sporazuma došlo je posle toga, kako smo sklopili sporazum o najvećem povlašćenju, koji bi imao važiti između naše dve zemlje. Taj sporazum o najvećem povlašćenju nadopunjen je sporazumom o kontingentima koje je nama Nemačka dala, da bi ih mogli iskoristiti u prošloj izvoznog sezoni. Kao protukoncesiju s naše strane mi

smo pristali na to, da se onaj sporazum o važenju najvećeg povlašćenja produži od 4 na 8 meseci, tako da smo došli u mogućnost da možemo 1 marta otkazati Nemačkoj ugovor sa dejstvom od 1 aprila 1934 godine. Do otkaza ugovora nije došlo, nego smo se sporazumeli da počnemo 15 marta nove pregovore u Beogradu.

U ovom trenutku, dakle, vodimo pregovore sa Nemcima za zaključenje jednog trgovinskog ugovora. Sadašnji sporazum o uzajamnoj primeni najvećeg povlašćenja ne odgovara potrebama obostrane razmene dobara, te su se prirodno javile želje za što širim i potpunijim regulisanjem jugoslovensko-nemačkih privrednih odnosa na bazi jednog redovnog trgovinskog ugovora sa dužim vremenom trajanja.

U vezi s tim pregovorima mi možemo izjaviti da će Nemci svagda naći kod nas potpuno razumevanje i gotovost za preuzimanje njihovih proizvoda, ako samo i oni uvažé naše legitimne zahteve koji se sastoje u omogućavanju plasiranja naših poljoprivrednih i stočarskih proizvoda. Od izvoza tih naših seljačkih proizvoda zavisi i kupovna moć naših širokih masa, a povećanje te kupovne moći je jedini uslov i za pojačanje nemačkog učesća u našem jugoslovenskom uvozu. Prema tome želimo da damo novi potstrek za jaču razmenu dobara između Kraljevine Jugoslavije i nemačkog Rajha u obostranom interesu; i nadamo se da će s dobrom voljom obadveju strana zajednička naša nastojanja imati uspeha.

Gospodo, s tim obaveštenjem molio bih Senat da prihvati i jedan i drugi zakonski predlog koji mu je podnet (Uzvici: Živeo!).

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Da li želi ko od gospode uzeti reč u načelnom pretresu? (Niko se ne javlja za reč). Pošto se niko ne javlja za reč, to ćemo pristupiti poimeničnom glasanju o ovom zakonskom predlogu u načelu.

Molim gospodina sekretara da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva g.g. senatore da glasaju i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — otsutan
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — otsutan
 Bogojević Vasa — za
 Vidaković Antun — otsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — otsutan
 Vrbanić dr. Milan — za
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — otsutan
 Gaj Ljudevit — otsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — otsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — otsutan
 Desnica dr. Uroš — za
 Dobričić Petar — za
 Dragović Milutin — za
 Dirlić Petar — za
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — otsutan
 Zec dr. Petar — otsutan
 Ivanišević Don Frano — za
 Ivanović Dragoljub — za

Ivković dr. Momčilo — odsutan
 Iliđžanović Dimitrije — za
 Jajzabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Z. Miloje — odsutan
 Karamehmedović dr. Hamdija — odsutan
 Kovacević Tomo — za
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — odsutan
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — odsutan
 Popović Matija — odsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočića Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — odsutan
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — za
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — za
 Ulmanski dr. Sava — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — odsutan
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — za

Posle glasanja

Potpredsjednik dr. Uroš Krulj: Izvolite, gospodo senatori, čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 48 g.g. senatora i to svi »za«. Time je ovaj zakonski predlog usvojen u načelu. Prelazimo na pretres zakonskog predloga u pojedinostima. Molim g. izveštioća da pročita § 1.

Izvestilac Milan Popović čita naslov i § 1.

Potpredsjednik dr. Uroš Krulj: Želi li ko govoriti o § 1? (Niko.) Pošto se niko ne javlja za reč, prela-

zimo na glasanje. Glasao se sedenjem i ustajanjem. Gospoda koja primaju procitani § 1, neka izvole sedeti, a gospoda koja ne primaju § 1, izvoleće ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je § 1 primljen jednoglasno. — Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Milan Popović čita § 2.

Potpredsjednik dr. Uroš Krulj: Gospoda koja primaju § 2, neka izvole sedeti, a gospoda koja ne primaju § 2, izvoleće ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je § 2 primljen jednoglasno. Time je završen pretres u pojedinostima, i sada cemo preći na poimeineno glasanje o zakonskom predlogu u celini. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva g.g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj dr. Isak — za
 Atuparmaković Jovan — odsutan
 Arnautović Serif — za
 Banjanin Jovo — odsutan
 Bogojević Vasa — za
 Vidaković Antun — odsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — odsutan
 Vrbanić dr. Milan — za
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — odsutan
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — odsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — za
 Dobrinić Petar — za
 Dragović Milutin — odsutan
 Đirlić Petar — za
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — odsutan
 Zec dr. Petar — odsutan
 Ivanišević Don Frano — za
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — odsutan
 Iliđžanović Dimitrije — za
 Jajzabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Z. Miloje — odsutan
 Karamehmedović dr. Hamdija — odsutan
 Kovačević Tomo — za
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — odsutan
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — odsutan
 Popović Matija — odsutan

Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočica Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — odsutan
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — za
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — za
 Ulmanski dr. Sava — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — odsutan
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Soia Atanasije — za
 Superina dr. Benjamin — za

Posle glasanja

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Rezultat glasanja je ovaj: 47 gospode senatora glasalo je »za« a niko »protiv«, i time je ova zakonska osnova u celini konačno jednoglasno primljena. Prema tome je predlog Zakona o sporazumu postignutom između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije o pristupanju pregovorima za reviziju ugovora o trgovini i plovidbi od 14 jula 1924 godine i njegovog dopunskog sporazuma od 25 aprila 1932 godine, kao i o izmeni njihovih otkaznih rokova — konačno usvojen. Time je prva tačka današnjeg dnevnog reda svršena.

Prelazimo na drugu tačku dnevnoga reda: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o Protokolu uz trgovinski sporazum od 29 jula 1933 godine, usvojenom razmenom nota od 14 septembra 1933 godine u Berlinu, između naše Kraljevine i Republike Nemačke.

Molim g. izvestioca da izvoli pročitati odborski izveštaj.

Izvestilac Milan L. Popović čita:

Beograd, 14. marta 1934 godine

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

BEOGRAD

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o protokolu uz trgovinski sporazum od 29 jula 1933 godine, usvojenom razmenom nota od 14 septembra 1933 godine u Berlinu, između naše Kraljevine i Republike Nemačke, ima čast izvestiti Senat da je na sednici održanoj 14. o. m. uzeo u rasmatranje u načelu i pojedinostima pomenuti zakonski predlog.

Odbor je ispitaio suštinu te Konvencije, koja pod-

jednako interesuje države potpisnice i koja do zaključenja konačnog trgovinskog ugovora pretstavlja aranžman između Vlade Rajha i naše Države u pogledu izvoza suvih šljiva i šarana.

Odbor je našao da ovaj postignuti sporazum o uzajamnom priznavanju načela najvećega povlašćenja za promet robe ima za cilj da u današnjim izuzetnim ekonomskim prilikama olakša trgovačku razmenu dobara, da pomogne razvijanju uzajamnih privrednih odnosa, koji su u poslednje vreme dosta ugroženi, i da se ovim sporazumom samo pojačava uzajamna privredna saradnja između naše Kraljevine i Nemačke. Odbor je to učinio u uverenju da privredne odnose sa Nemačkom treba učvrstiti potenciranjem izvoza izrazito poljoprivrednih artikala u Nemačku, i zato je Odboru čast predložiti da Senat izvoli usvojiti ovaj zakonski predlog u istoj redakciji kako ga je usvojila i Narodna skupština.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio senatora g. Milana L. Popovića.

Sekretar,

Milan L. Popović, s. r.

Pretsednik Odbora,

Dr. Bogdan Gavrilović, s. r.

Članovi:

Miloje Z. Jovanović, s. r.

Krsta Radovanović, s. r.

Jovo Banjanin, s. r.

Dr. Z. Mažuranić, s. r.

Dr. J. Šilović, s. r.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Otvaram načelni pretres o ovom zakonskom predlogu. Pošto se niko ne javlja za reč, zaključujem načelni pretres i pristupamo pomeničnom glasanju o ovom zakonskom predlogu u načelu. Molim g. sekretara da izvoli prozivati g.g. senatore.

Sekretar Asim Alibegović proziva g.g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — za

Alkalaj dr. Isak — za

Altiparmaković Jovan — odsutan

Arnautović Serif — odsutan

Banjanin Jovo — odsutan

Bogojević Vasa — za

Vidaković Antun — za

Vidaković Ljubomir — odsutan

Vilović Osman — odsutan

Vrbanić dr. Milan — za

Vujić Pavle — za

Gavrilović dr. Bogdan — za

Gaj Ljudevit — odsutan

Glušac dr. Vaso — za

Gmajner dr. Ivan — odsutan

Grasl dr. Georg — za

Gregorin dr. Gustav — odsutan

Desnica dr. Uroš — za

Dobrinić Petar — za

Dragović Milutin — za

Đirlić Petar — odsutan

Đorđević Dragoslav — za

Zivanović Jeremija — za

Zec dr. Petar — odsutan

Ivanišević Don Frano — za

Ivanović Dragoljub — za

Ivković dr. Momčilo — odsutan

Ilidžanović Dimitrije — za

Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Ž. Miloje — odsutan
 Karamehmedović dr. Hamdija — odsutan
 Kovačević Tomo — za
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — odsutan
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — odsutan
 Popović Matija — odsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — odsutan
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — odsutan
 Sočica Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — odsutan
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — odsutan
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Sava — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — odsutan
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Superina dr. Benjamin — za

Posle glasanja

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 42 senatora i svi su glasali »za«. Prema tome, objavljujem da je ova zakonska osnova u načelu primljena.

Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim g. izvestioca da pročita § 1.

Izvestilac Milan Popović čita naslov i § 1.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Ko je za to da se § 1 primi, izvoleće sedeti, a ko je protiv, izvoleće ustati. (Svi sede.) Pošto niko ne ustaje, objavljujem da je § 1 primljen.

Izvolite čuti § 2.

Izvestilac Milan Popović čita § 2.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Ko je za to da se ovaj § 2 primi, izvoleće sedeti, a ko je protiv, izvoleće ustati. (Svi sede.) Pošto svi sede, objavljujem da je i § 2 primljen.

Pošto je time zakonski predlog i u pojedinostima primljen, pristupamo konačnom poimeničnom glasanju o zakonskom predlogu u celini.

Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Asim Alibgović proziva g. g. senatore da glasaju i oni su glasali ovako: (Glasanje isto kao i glasanje u načelu o predlogu Zakona o Protokolu uz trgovinski sporazum od 29 jula 1933 godine, usvojenom razmenom nota od 14 septembra 1933 godine u Berlinu, između naše Kraljevine i Republike Nemačke.)

Posle glasanja

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Izvolite, gospodo senatori, čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 42 g.g. senatora i svi su glasali »za«. Prema tome, objavljujem da je ovaj predlog Zakona o Protokolu uz trgovinski sporazum od 29 jula 1933 godine, usvojenom razmenom nota od 14 septembra 1933 godine u Berlinu, između naše Kraljevine i Republike Nemačke — prihvaćen kako u načelu, tako i u pojedinostima i konačno u celini.

Gospodo senatori, da bismo dali mogućnosti Finansijskom odboru da dovrši posao oko predloga budžeta i Finansijskog zakona i da pripremi izveštaj, ja bih, sa Vašom dozvolom, zaključio današnju sednicu, a iduću zakazao za sutra, u 11 časova, sa dnevnim redom: pretres treće i četvrte tačke današnjeg dnevnog reda. Prima li Senat moi predlog? (Prima.) Prema tome, današnju sednicu zaključujem, a drugu zakazujem za sutra, u 11 časova, sa nastavkom današnjeg dnevnog reda.

Sednica je zaključena u 18,15 časova.